Nistru în război

(FRAGMENT NECENZURAT DIN ROMANUL «ZBOR FRINT», 1965)

Crezi că Nistrului îi vine ușor?

Amu dacă-i între două focuri, unul pe un mal, altul pe celălalt, și focurile acestea se năpustesc unul asupra celuilalt și se izbesc piept în piept, se încolăcesc, se reped în sus, luate la trîntă nu pe viață, ci pe moarte, și trînta aceasta ține o zi, o noapte, două zile, două nopți, o săptămînă, două, o lună, două, trei — de unde să-i fie lui ușor, Nistrului? Că el, cum ar fi, îi deprins să curgă liniștit pe văile și printre dealurile lui, așa i-i firea — îi place liniștea, tăcerea. Cînd era tînăr, tinerel de tot, de, a mai zburat și el, s-a mai avîntat și el, a mai făcut gălăgie, dar nu multă — atîta cîtă i-a trebuit ca să-și croiască și el un drum pe fața pămîntului ista, ca să se arăte și el destoinic de numele ce ia fost dat să-l poarte. Și dacă s-a nimerit să-și aștearnă drum pe un pămînt holmuros și dacă a dat în calea lui peste colțuri de păduri, spinări de dealuri, piepturi de stînci, pădurile le-a ocolit ușor ca să le aibă pe mal, dealurile le-a tăiat drept în două ca să-i vadă lumea voinicia, iar cu stîncile s-a luptat crunt o sută, două, trei sute, multe sute de ani, și pînă nu le-a dezvelit la soare hăt pînă jos, la talpă, nu s-a lăsat (să le vadă lumea că oricît de tari ar fi ele, tot pot fi măcinate, spălate, și chiar urnite din loc, stîncile), apoi a făcut cu ochiul, a cotit și s-a dus mai departe, parcă ar fi zis: «Ei, am făcut și eu o glumă». Adică o glumă că ar fi vrut să mute stînca din loc. Ce-i drept, pe unele le-a dărîmat rău, pe unele stînci, dar mai mult decît a putut n-a făcut, pentru că de, stîncile acelea erau mult mai vechi și deci, mai tari decît dînsul (rămăseseră acolo, stîncile, încă de demult, tare de demult, de cînd Nistrul nici nu era pe lume ori dacă era, era un pîrîiaș ca o scurgătură de la streașina casei de mare, și fuseseră stîncile acelea temelie și talpă de mare, marea știucase cine știe cîte mii de ani pe dînsele, pe stîncile acelea, și le făcuse tari, le bătătorise bine) și dacă erau tari stîncile, s-a gîndit Nistru că tot mai bine s-o ieie aici oleacă la dreapta, dincolo oleacă la stînga, să facă un cot, să facă o întorsătură și să meargă mai departe în drumul lui. Iar drumul lui de sus, hăt de la munții cei nalți unde-și ținea răcoarea dintotdeauna (anume o ținea, căci atunci cînd vonca vara și începeau căldurile cele mari, el odată striga să îi se trimeată oleacă de răcoare și de îndată la porunca lui se trezeau zăpezile de pe creste, din văgăunile bătrînilor munți, și unde venea răcoare de se înviora tot meleagul ista și pînă jos la guri, aproape de întinsa mare, era drumul lui șerpuit, tare șerpuit, așa că cine se uita de de-asupra la dînsul, zicea: «Măi, ce năstrușnică apă — uite-o cum zburdă ca un berbecuț — cînd în colo, cînd încoace»...) Dar vezi că acela care zicea așa, avea dreptate numai pe jumătate. Și anume: așa fusese Nistru nostru mai demult, în tinerețele lui, cînd a trebuit să-și taie și el drum pe fața pămîntului, atunci a fost zbînțuit și neastîmpărat, iar mai tîrziu, după ce odată cu apele lui s-au scurs și mii de ani, s-a potolit, s-a făcut mai grav, mai reținut. Nu, nu ca un bătrîn, ci ca un om în vîrstă, unul care a văzut și știe atîtea, care nu știu tot felul de alte rîulețe și pîrîiașe, care ba apar și vin spre dînsul, gălăgioase, ba iar dispar și nici nu se știe unde-or fi dispărut și pontru ce or fi apărut. În timp ce el, Nistru, rămîne să-și urmeze calea pe pămîntul acesta holmuros, mănos și darnic cum nu găsești altul pe lume, rămîne să ocolească delicat colțuri verzi de păduri și livezi, să treacă printre dealuri tăiate de dînsul și să izbească ușor în tălpi de stînci albe-gălbui, — să se ducă spre muma lui veșnică Marea.

Îi întunecat la chip Nistrul.,

Și cum să nu fie întunecat și supărat și să nu se încrețească la față, dacă hăt cine știe de cînd, din ce vremuri îndepărtate, pierdute în uitare (le ține minte bine, pentru că atîtea cîte le știe el nu le știe nimeni, atîtea cîte a văzut apa lui, n-a văzut nimeni, și dacă s-ar apuca să povestească și să spună măcar a mia parte din cîte le-a văzut și le știe, ar trebui ca să le asculți nu o viață de om, dar cam tot atîtea vieți de om cîte s-au perindat pe malurile și peste valurile lui de la începutul începuturilor, cînd s-a oglindit primul chip bărbos în oglinda lui și s-a aplecat mirat să vadă cine-i acolo la fund și a dat cu mîna și s-a scos pe sine însuși, dar sfărmat, așchii, și pînă la pădurile de picioare de cai iuți, mărunți, ce au trecut de la păsările albe, care treceau de două ori pe an cîrduri ori unghiuri sus în înălțime și pînă la ciorile acestea de fier negre, care vuiesc și uruie zi și noapte cărînd moarte, unele înspre răsărit, altele înspre apus), din vremurile acelea străvechi era deprins Nistru, dacă ajungea pe șesul acesta neted, să curgă în voie, lin, nestingherit de nimeni, să se bucure de verdeața pădurii, livezilor, de cele două sate albe, — unul pe un mal, altul pe celălalt mal, să fie martor la nunți vesele care treceau peste apa lui — fie că un flăcău din satul din dreapta fura o fată din satul din stînga ori o fată din satul din stînga fugea după un flăcău din satul din dreapta, ori că treceau iarna urători peste gheața lui ca să-și ureze neamurile din celălalt sat și, cînd treceau, îl urau și pe dînsul, și era veselie și bucurie mare, iar dacă venea primăvara și vara răsunau cîntece de dragoste, dor și jale, și răsunau rîsete de fete cu ochi mari și fața ascunsă în colțuri de basmale albe.

Îi mîhnit tare Nistru...

Cum să nu fie mîhnit, dacă mare prăpăd și pîrjol s-a lăsat asupra lui și măcar că a pătimit atîta, dar ca acuma nu ține minte să fi văzut vreo dată. Uneori, cînd cele două focuri, de pe cele două maluri se încleaștă la luptă și se izbesc piept în piept, pe moarte nu pe viață, și se reped în sus, focurile, apoi cad iar, atunci ia foc și apa lui, apa Nistrului, și începe să ardă și ea. Și arde cu pară, dar nu-i galbenă para, ci-i roșie, că-i sînge, sînge de om... Și sîngele acesta se întinde pe trupul lui, al Nistrului, și îl doare, îl frige tare. Îl mînă Nistru repede sîngele acela la vale și-l duce repede spre mare ca să se spele de el și să se simtă iar curat cum a fost, dar nu poate; vine altul din urmă, alt sînge, sînge de om...

S-a răzvrătit Nistru!

Ar țipa Nistru: ce faceți, voi, oamenilor? De ce vă căsăpiți unii pe alții? De ce vă lăsați atîta sînge? De ce lăsați să bîntuie focul aista, care mă arde și mă pîrjolește — și pe mine, și livezile puse de moșii-strămoșii voștri, și pădurile răcoroase, și podgoriile care ar trebui să poarte rod de vii — de ce le ardeți? Ar striga Nistru: unde-s copilașii mei arși de soare, care vara ar trebui să vină droaie, gălăgioși, să se scalde, să se răcorească în apa mea? Unde-s copiii voștri, oameni? Ce-ați făcut cu ei? I-ați alungat? I-ați vîrît în borți, în pămînt, ca pe guzgani, și voi vă bateți, că nu puteți împărți lumea? Nu puteți împărți bunătățile lumii? Dar cui le veți împărți, dacă voi le distrugeți, aceste bunătăți, le ardeți, le sfărîmați, în loc să munciți și să le adunați, aceste bunătăți? Ce faceți voi, oameni? Luați-vă de seamă, oameni... Așa ar striga Nistru. Dar tace Nistru. Ci numai se întunecă la față, se întunecă și tace. Știe el, Nistru, că de s-ar răzvrăti, chiar de-ar țipa și ar răcni așa, oamenii totuna nu l-ar auzi. De aceea tace Nistru, tace și oftează în adîncurile lui, în afundurile lui....

Vladimir BEȘLEAGĂ